

УДК 352(44)

 DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1238928>
А.В. МАРИНІВ,

 аспірант кафедри державного будівництва
 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
 м. Харків, Україна; e-mail: a.maryniv@gmail.com;
 ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0127-7234>

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ СТАТУСУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ КОЛЕКТИВІВ У ФРАНЦІЇ

A.V. MARYNIV,

 postgraduate student of a Ph.D., Chair of State Building, Yaroslav Mudryi National Law University,
 Kharkiv, Ukraine; e-mail: a.maryniv@gmail.com;
 ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0127-7234>

CONSTITUTIONAL LEGAL PRINCIPLES OF THE STATUS OF TERRITORIAL COLLECTIVES IN FRANCE

Постановка проблеми

Історія V республіки у Франції – це історія децентралізації та розширення прав місцевого самоврядування. Особливо актуальним це питання стає для України, яка тільки починає цей шлях, оскільки жодних змін так і не було внесено до Конституції України з цього приводу, незважаючи на багато відповідних спроб, а також децентралізаторських змін в звичайному законодавстві. Саме тому французький досвід V республіки цікавий для України, оскільки саме французьку модель місцевого самоврядування намагаються взяти за взірєць.

Для цього нам потрібно з'ясувати базову річ – на яких принципах ґрунтується статус територіальних колективів у Франції? Найбільш повний аналіз принципів статусу територіальних колективів з позицій адміністративного права здійснив Г. Бребан (Guy Braibant) [1], назвавши чотири основних принципи: законодавче забезпечення правового статусу територіальних колективів, принцип виборності керівних органів, принцип автономії і наявність системи контролю. Разом із тим, інші принципи, які також містяться в Конституції Франції ним або не названі, або розглядаються в межах згаданих принципів. Варто зазначити, що дослідник писав свою роботу у 80-х роках, що впливає на зміст дослідження. Так, наприклад, Ж. Доменак (Jacqueline Montain-Domenach) [2] розглядає принципи статусу територіальних колективів не системно, а розрізнено в контексті мети свого дослідження. М.В. Єгорова [3] спробувала проаналізувати принципи статусу територіальних колективів в консти-

туційно-правовому аспекті, водночас це дослідження також не можна вважати повним. У зв'язку з цим виникла необхідність комплексного дослідження принципів територіальних колективів з позицій конституційно-правової науки і науки муніципального права. Саме тому метою статті є з'ясування конституційно-правових принципів статусу територіальних колективів у Франції. Її завданнями є: розкрити стан конституційного регулювання принципів статусу територіальних колективів у Франції; з'ясувати суть принципу загальної компетенції територіальних колективів у Франції; встановити співвідношення між поняттями "територіальний колектив", "місцевий колектив", "територіальна спільнота" у Франції.

Конституційні принципи вільного самоврядування територіальних колективів

Відповідно до ст.34 Конституції Франції, закон визначає основні принципи вільного самоврядування територіальних колективів (*des collectivités territoriales*), їх повноважень і ресурсів [4]. Розділ XII Конституції Франції присвячений повністю територіальним колективам. Іноді територіальні колективи називають при перекладі "адміністративно-територіальними утвореннями" [5], "територіальними спільнотами" [6, с.61]. Проте, на наш погляд, більш точно буде українською мовою вживати саме термін "територіальні колективи". Зазначимо також, що термін "місцеві спільноти" (*collectivités locales*) використовується в французьких джерелах як синонім "територіальних колективів" [7].

У ст.72 Конституції комуни, департаменти регіони, адміністративно-територіальні утворення

з особливим статусом і заморські адміністративно-територіальні утворення оголошуються "територіальними общинами (collectivités territoriales) Республіки". По суті територіальні (місцеві) колективи – це загальна назва всіх політико-територіальних одиниць у Франції. Необхідною ознакою територіального колективу є здійснення в встановлених законом межах публічної влади як через який обирається представницький орган, так і безпосередньо. Варто зазначити, що до кінця 60-х років ХХ ст. вживався термін "адміністративно територіальна одиниця". В даному випадку акцент робився на поділі країни з метою зручності адміністративного управління, і його структурні одиниці розглядалися насамперед як об'єкти управління. Термін же "політико-територіальна одиниця" робить акцент на більш високому рівні суспільно-політичної зрілості, більш високому рівні розвитку територіальних одиниць, якісно вищого рівня спільності інтересів і форм їх реалізації у населення, ніж та, яка існує при простому адміністративному поділ. Населення територіальних одиниць виступає не пасивним, а активним політичним фактором, що формує представницькі органи державної влади і беруть участь в їх практичній діяльності [3, с.131]. В результаті територіальна одиниця перестає бути адміністративно-територіальною і стає політико-територіальною, відповідно і територіальний поділ держави перетворюється з адміністративно-територіального в політико-територіальний. У той же час політико-територіальні одиниці не мають політичної самостійності, мова йде про їх самоврядування в рамках закону [3, с.132].

Характеризуючи територіальні колективи, варто згадати статтю 72 Конституції, яка встановлює, що "ці колективи вільно управляються обраними радами і на умовах, передбачених законом". Власне тут йдеться про три речі: виборність рад, вільне управління, законодавче визначення умов вільного управління. По суті це є три ключові принципи статусу територіальних колективів.

Принцип вільного управління

Мабуть є найважливішим та найдискусійнішим. Питання про "вільне управління" постійно обговорюється французькими юристами, і кількість різних точок зору вкрай велика. У більшості випадків (не без впливу європейського досвіду) інтерпретації зводяться до двох аспектів: загальна компетенція і самостійне прийняття рішень (тобто відсутність тиску і апіорного контролю). З цих позицій роль префекта до 1982

року подається досить спірною з точки зору її конституційності. У той же час підкреслять управлінський, адміністративний, а не політичний статус місцевих громад: мова йде саме про управління [6, с.61–62]. Справді, до 1982 р. самостійність органів місцевого самоврядування була відносною, оскільки на рівні департаменту і регіонального публічно-правового інституту виконавчою владою був наділений префект.

На думку Ж. Доменак, самостійність органів місцевого самоврядування виражається, зокрема, в існуванні місцевих органів особливої компетенції, чиї позиції посилюються завдяки застосуванню системи загальних виборів. Іншими елементами самостійності є наявність власних ресурсів, таких, як бюджет, власний персонал і власне майно [2, с.13].

Принцип самостійності (вільного управління), що закріплений у ст.72 Конституції має узгоджуватися з іншими принципами адміністративної організації території, а саме: неподільність Республіки (єдиної держави), національний суверенітет, правонаступництво державних органів і рівність. Примирити згадані принципи з принципом вільного управління виявилось нелегким завданням, невідповідно Конституційній Раді знадобилося, починаючи з 1982 р., ухвалити багато рішень для уточнення змісту самостійної управлінської діяльності місцевих органів по відношенню до принципів державної влади. Принцип самостійності місцевих органів самоуправління дозволяє наділити децентралізовані органи влади конституційним статусом, що ширше, аніж статус децентралізованої структури, хоча це поняття доволі розпливчате [2, с.26].

Надана місцевим органам самостійність не є абсолютною, оскільки вона є вторинною по відношенню до дотримання національних інтересів і законності. Гарантом дотримання цих принципів є представник держави. Обмеження самостійності стало предметом багатьох рішень Конституційної ради. Так, у рішенні від 25.02.1982 року підкреслювалося, що делегат уряду повинен мати можливість здійснювати реальний контроль за діяльністю місцевих органів. З цієї причини Рада відкинула законопроект, де говорилося, що акти місцевих органів підлягають виконанню автоматично. Така поправка не дозволила би префекту здійснювати свій контроль. Слід за цим рішенням законодавець уточнив, що акти місцевих органів можуть бути виконані тільки після їх передачі делегату уряду, з тим щоб останній міг направити їх в адміністративний суд, якщо вважає їх протизаконними. Корисні

уточнення з приводу обмеження повноважень представника держави були зроблені в рішенні Конституційної ради від 20.01.1993 р. у зв'язку з законом про боротьбу з корупцією. Рада визнала надмірними повноваження делегата уряду по оцінці дій, так само як і строки, протягом яких місцева влада не могла ухвалювати необхідні дії.

Принцип самостійного управління наочно проявляється також в характері прерогатив місцевих органів. У своєму рішенні від 20.01.1984 р. з приводу законопроекту про організацію публічної служби на місцях Рада нагадала про повноваження, пов'язані зі свободою дій місцевих органів в кадрових питаннях: створення і скорочення робочих місць, повноваження по призначенню, атестації, просуванню по службі, дисциплінарним стягненням, право на звільнення працівника у зв'язку з професійною непридатністю. Рада, зокрема, підкреслила, що "місцеві органи вільні, при дотриманні законності, у здійсненні прийому на роботу персоналу", як наслідок, вони вільні оточити себе кадрами, набраними н власний розсуд [2, с.29–30].

Аналізуючи інші принципи, то на думку Г. Бребана, в правовому статусі закріплені принципи, які є загальними для всіх територіальних колективів і які знайшли своє відображення в Конституції. Серед них вчений виділяє чотири основних: законодавче забезпечення правового статусу територіальних колективів, принцип виборності керівних органів, принцип автономії і наявність системи контролю. Як бачимо, принцип вільного управління Г. Бребан окремо не розглядає, проте згадує його при аналізі інших принципів та як ознаку територіальних колективів. Розглянемо інші принципи більш детально.

Законодавче забезпечення правового статусу

Означає, що в принципі статус територіального колективу визначається законом, а не постановами, які приймаються органами виконавчої влади. Це старе правило виходить з республіканської традиції – всі великі акти ХІХ століття про місцеві колективи мають ранг закону, за деякими винятками. Це правило отримало закріплення в Конституції 1958 року.

У тексті Конституції щодо територіальних колективів область, відведена закону, визначається двічі. Стаття 34 говорить, що закон визначає основні принципи вільного управління місцевих адміністративних одиниць, їх компетенції і їх доходів. Принцип законодавчої регламентації діяльності територіальних колективів підтверджує і ст.72, де говориться, що "будь-які інші територі-

альні колективи створюються законом". Далі в тій же ст.72 записано: "Ці колективи вільно управляються виборними радами в умовах, визначених законом".

Таким чином, область законодавчої регламентації не розширені, вона як і раніше обмежена, з одного боку, створенням нових колективів, а з іншого-визначенням основних принципів їх правового режиму [1, с.92].

Принцип виборності керівних органів

Виражається в управлінні територіальними колективами на місцях за посередництвом колегіальних і виборних органів.

Цей принцип є однією з форм вільного управління територіальними колективами. Можна вважати, що на місцевому рівні не існує реальної свободи без обрання керівних органів. Одного цього, однак, недостатньо, необхідно також, щоб ці органи мали відповідні повноваження [1, с.93].

Сам принцип викладений в ст.72 Конституції: "Колективи вільно управляються виборними радами". Вираз "виборні ради" включає як ідею їх обрання, так і ідею колегіальності. Цей принцип був реалізований в великих законах про колективи, а також у Виборчому кодексі, детально передбачає порядок проведення виборів. Положення кодексу поширюються одночасно на вибори в парламент і в керівні органи територіальних колективів.

Аж до 1982 року принцип виборності керівних органів все ж витлумачувався обмежувально на рівні виконавчої влади. Мер, будучи виконавчим органом комуни, обирався муніципальною радою, тобто, хоча він і обирався безпосередньо, він все ж був виборним обличчям. Зате виконавчий орган департаменту таким не був; був префект, який не тільки є державним чиновником, а й посадовою особою політичного рангу, зобов'язаним виявляти лояльність по відношенню до уряду.

Згідно з Конституцією, цей принцип застосовується щодо всіх рад незалежно від того, чи йде мова про раду комуни або раду департаменту. Як тільки створюється нова адміністративна одиниця, застосовується принцип виборності, передбачений Конституцією [1, с.94].

Принцип автономії

Тісно пов'язаний з попереднім. Поряд із виборністю він є іншим основним аспектом вільного управління адміністративними підрозділами на місцях. Це досить старий принцип, який виходить до певної міри як у Франції, так і в ряді інших країн, наприклад в Англії або Німеччині,

до середньовіччя - епохи боротьби за звільнення комун від мит і за створення вільних міст. Цей принцип був закріплений у Франції революцією і найважливішими республіканськими законами кінця XIX століття. Але мова йде про обмежену автономію, і разом з принципом контролю це свобода під контролем [1, с.95].

Окремо слід виділити принцип фінансової автономії. В ході конституційної реформи 2003 року у Франції був проголошений принцип фінансової автономії територіальних колективів. Відповідно до частин першої та другої ст.72-2 Конституції Франції територіальні колективи користуються ресурсами, якими вони можуть вільно розпоряджатися в порядку, встановленому законом. Вони можуть отримувати доходи від оподаткування будь-якої природи. Закон може дозволити їм встановлювати підстави для податків і їх ставки в рамках, які він визначає. Частина третя ст.72-2 Конституції встановлює, що фіскальні надходження та інші власні ресурси територіальних колективів представляють для кожної категорії колективів визначальну частину загальної сукупності їх ресурсів. Таким чином, територіальні колективи самостійно встановлюють в рамках закону систему податків і зборів, формують надходження до місцевого бюджету, а також приймають місцевий бюджет [3, с.139]. Подальший розвиток і уточнення принцип фінансової автономії отримав в Органічному законі про фінансову самостійність територіальних колективів від 29.07.2004 р. [8].

Принцип нагляду

Управлінські підрозділи на місцях знаходяться під державною опікою, тобто вони підконтрольні державній владі. Розрізняють п'ять форм нагляду, і серед них виділяються три класичні правові форми: процедура затвердження деяких рішень, які не можуть виконуватися без санкції контролюючого органу; право скасування деяких рішень контролюючим органом; право заміни, що є ще більш радикальним заходом, оскільки вона забезпечує контролюючому органу можливість підмінити собою управлінський підрозділ, якщо він утримався від вчинення дії, які мав здійснити. Ці класичні форми нагляду були ослаблені в останній період, особливо в 1970 році по відношенню до комун. Але їм на зміну прийшли нові форми контролю фінансово-і технічного характеру [1, с.97].

Принцип загальної компетенції

Є дуже важливим. Наприклад, на рівні комуни "муніципальна рада відає справами комуни,

виносячи відповідні рішення". На рівні департаменту генеральна рада приймає рішення, крім усього іншого, "по усіх питаннях, що становлять інтерес для департаменту, які представлені на його розгляд".

В одному випадку мова йде про "справи комуни", в іншому – про "питання, що становлять інтерес для департаменту", але те й інше становить сферу місцевих інтересів. Закон від 02.03.1982 року в ст.23 містить, втім, все ту ж формулу: "Генеральна рада приймає до свого розгляду справи департаменту"; такий же обсяг повноважень зафіксований в ст.59 щодо регіону.

У більш детальному вигляді ці повноваження зафіксовані нормативно або в загальних законах про комуни, департаменти або регіони, або в спеціальних актах. Однак перелік повноважень не є обмежувальним; як тільки питання набуває місцевого характеру, воно, цілком природно (якщо актом не передбачено інше), відноситься до компетенції відповідних місцевих органів. Втім, суддя по адміністративних справах, як зазначає Г. Брэбан, вправі визначати, чи має дане питання місцевий або загальнонаціональний характер [1, с.90–91].

Принцип загальної компетенції знайшов свій вияв й у Європейській хартії місцевого самоврядування (п.2 ст.4): *"Головні повноваження і функції місцевого самоврядування визначаються конституцією або законом. Однак це положення не перешкоджає наділенню органів місцевого самоврядування повноваженнями і функціями для спеціальних цілей відповідно до закону. Органи місцевого самоврядування в межах закону мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене зі сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручено жодному іншому органу"*. При цьому "в межах закону" означає не безпосереднє закріплення конкретного повноваження за органом в законодавстві, а діяльність суб'єктів місцевої влади із дотриманням загальних законодавчих приписів [9, с.337].

Водночас це дуже часто є проблемою. Рух до децентралізації у Франції зумовив ускладнення у прийнятті рішень на територіальному рівні, оскільки з'явилося більше відповідальних за цей процес інстанцій. Відсутність принаймні мінімального визначення того, яким має бути розподіл повноважень між різними органами місцевої влади (комунами, департаментами, регіонами, міжмуніципальними урядами), призводить до співіснування безлічі конкуруючих і нескоор-

динованих ініціатив, які виникли в одному і тому самому регіоні, та нічим необмеженого використання співфінансування [10, с.109].

Діяльність будь-якого органу влади в рамках принципу загальної компетенції не може зачіпати сфери повноважень, законодавчо закріплені за іншим рівнем влади, будь то місцева громада або держава. Ряд компетенцій, що перш за все передані державою, є обов'язковими для виконання, і, отже, повинні обов'язково бути присутнім в бюджеті і відбиватися в структурі адміністративних служб місцевої громади. Нарешті, деякі компетенції можуть бути законодавчо визнані факультативними компетенціями місцевої влади. Законодавче визнання в даному випадку не носить дозвільного характеру, оскільки ці та інші компетенції теоретично вважаються дозволеними, не будучи забороненими. Однак юридичне оформлення будь-якої компетенції регламентує її, встановлюючи межі дозволеного. З іншого боку, при виконанні запропонованих нормативним актом умов місцевий колектив може розраховувати на організаційну, інформаційну та фінансову підтримку держави в даній галузі [6, с.19].

Як зазначають французькі дослідники, в системі державного устрою Франції існує величезна проблема розподілу функцій. Адже будь-який орган місцевого самоврядування – комуна, департамент або регіон – може виконувати будь-яку функцію, яку захоче. Якщо, наприклад, комуна наказує собі виконання тієї чи іншої функції, вона її виконає, у неї є на це право. М. Був'є пише: "У 1982–1983 роках ХХ століття ми хотіли побудувати "сад а ля франсез" з дуже важливими законами децентралізації, за які, власне, і голосував парламент. Ми хотіли створити блоки функцій і доручити, наприклад, урбанізацію – комунам, питання соціальної сфери – департаментам, а економічні питання – регіонам. Але ця схема не змогла як слід функціонувати, оскільки не був виключений принцип загальної функції, що є базовим юридичним принципом" [11].

Принцип субсидіарності

М.В. Єгорова серед принципів називає означений принцип, також включений до Конституції Франції з метою реалізації основних принципів Європейської хартії місцевого самоврядування [3, с.137]. З метою реалізації принципу субсидіарності в статті 72 Конституції Франції передбачено, що територіальні колективи покликані приймати рішення за сукупністю повноважень, які можуть бути найкращим чином здійснені на їх рівні. Ніякої територіальний колектив не може

здійснювати опіку над іншим. Однак коли здійснення будь-якого повноваження вимагає участі декількох територіальних колективів, то закон може дозволити одному з них або одному з їх об'єднань організувати форми їх спільної діяльності. Тобто є законодавство, що визначає характер, обсяг і способи здійснення допомоги з боку інших колективів. У кожного територіального колективу є свої способи реалізації принципу субсидіарності [3, с.138].

Принцип визнання за територіальними колективами регламентарної влади

Вважаємо за доцільне виділити цей принцип, оскільки його зафіксовано у ч.3 і 4 ст.72 Конституції:

"Відповідно до умов, передбаченими законом, ці утворення вільно самоврядних виборними радами і мають регламентарну владу для виконання своїх повноважень.

Відповідно до умов, передбаченими органічним законом, і за винятком тих випадків, коли ставляться під загрозу основні умови здійснення тієї чи іншої суспільної свободи або того чи іншого гарантованого Конституцією права, адміністративно-територіальні утворення або їх об'єднання можуть, якщо – в залежності від конкретного випадку – це передбачено законом або регламентом, відступати в порядку експерименту по обмеженому предмету відання і на обмежений термін від законодавчих або підзаконних положень, що регулюють здійснення ними своїх функцій."

При цьому місцева влада є за своєю природою адміністративною, а не політичною, тобто її функції – законодавча або управлінська. Ця її риса виправдовує обмеження свобод місцевих органів, оскільки в єдиній державі відносини між людьми будуються на основі рівності. Ця концепція послужила об'єктом багатьох спорів стосовно існування юридичної природи у місцевої регламентарної влади. Якщо проаналізувати різні підходи до даного питання, як зазначає Ж. Доменак, можна підсумувати, що місцева регламентарна влада не є абсолютною, внаслідок цього, вона неавтономна і підлягає контролю з боку держави [2, с.27].

Принцип відсутності підпорядкованості одних територіальних колективів іншим, що не виключає їх співпраці

В якості важливого принципу також може бути виділений, оскільки його закріплено у ч.4 ст.72 Конституції і зазначалося у законодавстві

80-х років, яке ми вже цитували. Так, Конституція Франції говорить таке:

"Жодне адміністративно-територіальне утворення не має права здійснювати опіку над іншим адміністративно-територіальним утворенням. Однак, якщо здійснення будь-якого повноваження вимагає спільної дії декількох адміністративно-територіальних утворень, законом може бути дозволено одному з них або одному з їх об'єднань організувати умови їх спільної діяльності".

Як зазначає М. Був'є, між різними органами місцевого самоврядування не існує жодної ієрархії, департаменти не вище комун за значи-

містю. Департамент не може віддавати накази комуні, а регіон – департаменту або комуні [11].

Висновки

Таким чином, до принципів конституційно-правового статусу територіальних колективів у Франції можна віднести такі: принцип вільного управління, законодавче забезпечення правового статусу, принцип виборності керівних органів, принцип автономії, принцип нагляду, принцип субсидіарності, принцип визнання за територіальними колективами регламентарної влади, відсутність підпорядкованості одних територіальних колективів іншим, що не виключає їх співпраці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брэбан Г. Французское административное право / пер. с фр. Д. И. Васильева и В. Д. Карповича. Москва : Прогресс, 1988. 487 с.
2. Доменак Ж. Территориальные коллективы Франции : учеб. пособие для вузов. Нижний Новгород : НГУ, 1999. 162 с.
3. Егорова М. В. Конституционно-правовой статус территориальных коллективов во Франции : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Москва, 2012. 240 с.
4. Constitution du 4 octobre 1958. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006071194>.
5. Полный текст Конституции 1958 года с изменениями, внесенными 23.07.2008 года. URL: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/constitution/constitution_russe_version_aout2009.pdf.
6. Болотина Е. В. Муниципальное управление : теория и практика французской государственности : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.02. Санкт-Петербург, 2006. 336 с.
7. Le portail de l'Etat au service des collectivites. URL: <https://www.collectivites-locales.gouv.fr>.
8. Loi organique 2004-758 du 29 juillet 2004 pris en application de l'article 72-2 de la Constitution relative a l'autonomie financière des collectivités territoriales. *Journal Officiel de la République Française*. № 175 du 30 juillet 2004
9. Місцеве самоврядування в Україні в умовах становлення правової держави / за ред. Ю. М. Тодики і В. А. Шумілкина. Х. : ТОВ "Одіссей", 2004. 393 с.
10. Федоренко В. Л. Чернеженко О. М. Конституційні моделі місцевого самоврядування у державах-учасницях ЄС, Швейцарії та Україні. К. : Ліра, 2017. 288 с.
11. Бувье М. Финансовая независимость органов местного самоуправления Франции. URL: <http://bujet.ru/article/108108.php>.

REFERENCES

1. Breban, G. (1988). *Frantsuzskoye administrativnoye pravo* [French Administrative Law]. Moskva: Progress (in Russ.).
2. Domenak, Zh. (1999). *Territorial'nyye kollektivy Frantsii: ucheb. posobiye dlya vuzov* [Territorial collectives of France: Textbook. manual for high schools]. Nizhniy Novgorod: NGU (in Russ.).
3. Yegorova, M. V. (2012). *Konstitutsionno-pravovoy status territorial'nykh kollektivov vo Frantsii* [The constitutional and legal status of territorial collectives in France]. Kandydats'ka dysertatsiya thesis (12.00.02). Moskva (in Russ.).
4. Constitution du 4 octobre 1958. Retrieved from: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006071194> (in French).
5. *Polnyy tekst Konstitutsii 1958 goda s izmeneniyami, vneshennymi 23.07.2008 goda* [The full text of the Constitution of 1958 as amended on 23.07.2008]. Retrieved from: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/constitution/constitution_russe_version_aout2009.pdf (in Russ.).
6. Bolotina, Ye. V. (2006). *Munitsipal'noye upravleniye : teoriya i praktika frantsuzskoy gosudarstvennosti* [Municipal management: theory and practice of French statehood]. Doktors'ka dysertatsiya thesis (12.00.02). Sankt-Peterburg (in Russ.).
7. Le portail de l'Etat au service des collectivites. Retrieved from: <https://www.collectivites-locales.gouv.fr> (in

- French).
8. Loi organique 2004-758 du 29 juillet 2004 pris en application de l'article 72-2 de la Constitution relative a l'autonomie financière des collectivités territoriales. *Journal Officiel de la République Française*. № 175 du 30 juillet 2004 (in French).
 9. Todyka, YU. M., & Shumilkin, V. A. (Eds.). (2004). *Mistseve samovryaduvannya v Ukrayini v umovakh stanovlennya pravovoyi derzhavy* [Local government in Ukraine in the context of the formation of a legal state]. Kharkiv: TOV "Odissey" (in Ukr.).
 10. Fedorenko, V. L., & Chemezhenko, O. M. (2017). *Konstytutsiyni modeli mistsevoho samovryaduvannya u derzhavakh-uchasnytyakh ES, Shveytsariyi ta Ukrayini* [Constitutional models of local self-government in the EU member states, Switzerland and Ukraine]. Kyiv: Lira (in Russ.).
 11. Buv'ye, M. *Finansovaya nezavisimost' organov mestnogo samoupravleniya Frantsii* [Financial Independence of Local Governments of France]. Retrieved from: <http://bujet.ru/article/108108.php> (in Russ.).

Надійшла 20.02.2018

РЕКОМЕНДОВАНЕ ЦИТУВАННЯ (RECOMMENDED CITATION), АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS)

Маринів А. В. Конституційно-правові принципи статусу територіальних колективів у Франції *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2018. № 1. С. 73–80. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2018_1_12.pdf

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1238928>

Виконано аналіз поняття "територіальний колектив" у законодавстві Франції. З'ясовано конституційні принципи статусу територіальних колективів у Франції. До принципів конституційно-правового статусу територіальних колективів у Франції віднесені такі: принцип вільного управління, законодавче забезпечення правового статусу, принцип виборності керівних органів, принцип автономії, принцип нагляду, принцип субсидіарності, принцип визнання за територіальними колективами регламентарної влади, відсутність підпорядкованості одних територіальних колективів іншим, що не виключає їх співпраці.

Ключові слова: територіальні колективи; Франція; комуни; департаменти; регіони; місцеве самоврядування

Марынів А.В. Конституционно-правовые принципы статуса территориальных коллективов во Франции

Выполнен анализ понятия "территориальный коллектив" в законодательстве Франции. Выяснены конституционные принципы статуса территориальных коллективов во Франции. К принципам конституционно-правового статуса территориальных коллективов во Франции отнесены следующие: принцип свободного управления, законодательное обеспечение правового статуса, принцип выборности руководящих органов, принцип автономии, принцип надзора, принцип субсидиарности, принцип признания за территориальными коллективами регламентарной власти, отсутствие подчиненности одних территориальных коллективов другим, что не исключает их сотрудничества.

Ключевые слова: территориальные коллективы; Франция; коммуны; департаменты; регионы; местное самоуправление

Maryniv A.V. Constitutional Legal Principles of the Status of Territorial Collectives in France

The history of the V Republic in France is the history of decentralization and empowerment of local self-governance. This issue is especially relevant for Ukraine, which only begins this path, since no change has been made to the Constitution of Ukraine on this occasion, despite many relevant attempts, as well as decentralized changes in conventional legislation. That is why the French experience of the V Republic is interesting for Ukraine, as it is the French model of local self-government trying to take the pupil. To do this, first of all, you should find out what principles is based on the status of territorial collectives in France. The existing researchers, unfortunately, in the position of constitutional and municipal law, it is not enough to disclose the content of such principles and their usefulness for Ukraine to the task. The purpose of the article is to clarify the constitutional and legal principles of the status of territorial collectives in France. Its tasks are: to disclose the state of constitutional regulation of the principles of the status of territorial groups in France; To find out the principle of general competence of territorial collectives in France; Establish a relationship between the "territorial group", "local group", "territorial community" in France. The research method is historical (to follow the evolution of the principles of territorial groups in France), General scientific dialectical, formally-legal, comparative methods. The principles of the constitutional-legal status of territorial groups in France include the following: the principle of free management, legislative provision of the legal status,

the principle of electoral governing bodies, the principle of autonomy, principle of supervision, principle Subsidiarity, principle of recognition by territorial groups of governing authorities, lack of subordination of one territorial collectives to others, which does not exclude their cooperation. Ukraine as a sovereign democratic state, trying to settle where centralizing changes in legislation, should take into account the foreign experience in this regard. French principles of the status of territorial collectives laid the foundations of the modern European model of local self-government. The principle of general competence, subsidiarity, etc. as described above. These principles should be gradually implemented in the constitutional and municipal legislation of Ukraine..

Key words: *territorial communities; France; communes; departments; regions; local government*